

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ในช่วงระยะเวลาที่กว้าศตวรรษของการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยมีแนวโน้มในการรับวัฒนธรรมความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศตะวันตกเข้ามาพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้นตามลำดับ จนอาจกล่าวได้ว่า สังคมไทยในปัจจุบันถูกรอบงำด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ทางความคิดและภูมิปัญญาตะวันตก จนตกเป็นทาสของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม วัตถุนิยม และบริโภคนิยม ตลอดจนกระแสความทันสมัย ที่มีมาจากโลกตะวันตกและมีอิทธิพลครอบคลุมไปทั่วโลก คนไทยและสังคมไทยได้ถูกกระแสเหล่านี้ผลักดันให้ปรับเปลี่ยนความคิด คุณค่า และความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต จนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมตามมาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

กระแสความคิดเรื่องภูมิปัญญาไทย ความรู้พื้นบ้าน จึงเริ่มที่จะมีการหยิบยกขึ้นมา กล่าวถึงและมีความสำคัญอยู่มากในยุคเปิดเสรีไร้พรมแดน ทั้งนี้ก็คงเป็นด้วยการเกิดสำนึกร่วมกันว่า สังคมไทยเรามีมรดกทางภูมิปัญญา มีความรู้พื้นบ้านที่สั่งสมไว้มาก ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว เริ่มมีการค้ำนึ่งถึงเรื่องนี้อย่างนานพอสมควรแล้ว ตั้งแต่ครั้งยุคล่าอาณานิคมของมหาอำนาจชาติตะวันตก เป็นผลเรื่อยมาจนถึงงานเขียนของนักคิด นักวิชาการ อีกหลายท่าน ที่เป็นผู้มีส่วนในการจุดประกายสร้างกระแสความสนใจในเรื่องนี้ เช่น เอกวิทย์ ณ ถลาง สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เสน่ห์ จามริก ประเวศ วะสี เอนก นาคะบุตร ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ฉลาดชาย รมิดานนท์ เป็นต้น จนมาถึงกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงกล่าวไว้ว่า **"ประชาชนนั้นแหละเขามีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วคนแล้ว เขาทำกันอย่างดี เขามีความเฉลียวฉลาด เขารู้ว่าตรงไหนควรทำกิจกรรม เขารู้ว่าที่ไหนควรเก็บรักษา..."**

จากพระราชดำรัสนี้เป็นการปลุกไทยทั้งชาติให้ตื่นตัวและรับรู้ว่าคุณชาบ้านไทยมีภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความรู้ ที่ควรแก่การยอมรับและยกย่อง (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2540)

คนไทยในสมัยก่อนมีภูมิปัญญา ความรู้พื้นบ้านหรือความรู้ท้องถิ่นอันชาญฉลาดในการประดิษฐ์ คิดค้น สร้างสรรค์ เพื่อใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อผลในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะภูมิปัญญาและความรู้พื้นบ้านด้านปัจจัยพื้นฐานแห่งการดำรงชีพ

ประกอบด้วยความสามารถในการแสวงหาอาหาร การปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การคิดค้นประดิษฐ์ เครื่องใช้หัตถกรรม รวมทั้งความรู้ในการบำบัดรักษา โรคภัยไข้เจ็บ ฯลฯ ซึ่งช่วยให้สังคมไทยนับแต่อดีตสามารถที่จะดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขสืบถึงปัจจุบัน โดยภูมิปัญญาและความรู้พื้นบ้านเหล่านี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะแก่สังคมไทยให้รู้จักการผ่อนสั้น ผ่อนยาว จนเกิดเป็นความมั่นคงทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองได้ในลักษณะแบบพอมีพอกิน สามารถที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้เพื่อการพัฒนาสังคมหรือชุมชนได้อย่างคุ้มค่าที่สุด รวมไปถึงมีระบบการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (เอกวิทย์ ฌ ฌกลาง, 2544) ซึ่งคนในท้องถิ่นเอง คือ ผู้ที่มีความรู้ในสิ่งที่ตนเข้าใจ ปฏิบัติและมีความคิดว่า ควรจะกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรของตนอย่างไร

ชาวมอแกน (Moken) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเกาะ ในบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย ชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่มีรูปแบบของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ รวมทั้งค่านิยมที่แตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยชาวมอแกนกลุ่มที่ผู้วิจัยเลือกเป็นศึกษากรณี คือ กลุ่มมอแกน ที่มีถิ่นพำนักอยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์

ในสมัยก่อนชาวมอแกน เป็นกลุ่มชนร่อนเร่อยู่ในบริเวณทะเลอันดามัน พวกเขาแทบจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนเรือ ที่พวกเขาเรียกว่า “ก่าบวง” โดยที่จะอพยพขึ้นมาอาศัยสร้างบ้านในระหว่างช่วงฤดูมรสุม ประมาณเดือน พฤษภาคม ถึง พฤศจิกายน หลังจากนั้นเมื่อคลื่นลมอ่อนแรงลง ก็จะอพยพร่อนเร่เดินทางไปตามเกาะต่างๆ

ในปัจจุบันนี้ ชาวมอแกนก็ยังคงหากินกับท้องทะเลเหมือนอย่างที่บ้านบรรพบุรุษของพวกเขา เคยทำมา การหาปลาของพวกเขาที่ยังคงใช้อุปกรณ์การจับอย่างง่าย ๆ และจับขึ้นมาอย่างพอเพียงเท่าที่จะพอกินและแจกจ่ายให้แก่เพื่อนบ้านเท่านั้น

แต่กระแสความเจริญก็ได้ก้าวเข้ามามีผลกระทบต่อบทบาทวิถีชีวิตของพวกเขาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นกระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม และระบบเศรษฐกิจที่มีตัวเงินเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอแกน ตัวอย่างเช่น เรือหัวโทงหรือเรือหางยาว ได้เข้ามาแทนที่เรือก่าบวงของชาวมอแกน เพราะบางส่วนได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเอง โดยเข้ามาทำงานรับจ้างกับทางอุทยานฯ ผู้ขายรับจ้างขับเรือบริการนักท่องเที่ยว ส่วนพวกผู้หญิงรับจ้างล้างจาน และแกะเปลือกหัวหอม กระเทียมหรือเก็บขยะ แต่ก็ยังมีชาวมอแกนบางครอบครัวที่ยังคงสืบทอดการดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เหมือนบรรพบุรุษของพวกเขา

ในส่วนของการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะสุรินทร์นั้น ทำให้ชาวมอแกนได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับคนเมือง รวมทั้งการเปิดรับสื่ออย่าง

เต็มทีของชาวมอแกน โดยผ่านทางละครโทรทัศน์ ฯลฯ ก่อให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และกระแสความทันสมัยใหม่ เข้ามาสู่สภาพสังคมแบบดั้งเดิมของชาวมอแกน ซึ่งเราคงจะบอกไม่ได้ว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี สิ่งไหนควรรับไม่ควรรับ เราคงไม่อาจควบคุมการเปลี่ยนแปลงและการเลือกที่จะรับรู้ของพวกเขาได้

การเปลี่ยนแปลงใดๆคงจะเกิดขึ้นได้ หากมีการตอบสนอง และพร้อมที่จะเปิดรับและเรียนรู้ แต่ก็อาจมีมอแกนบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตตามแบบบรรพบุรุษของพวกเขาต่อไป ซึ่งตรงจุดนี้ก็อาจแสดงให้เห็นได้ว่า ระบบคิดหรือความรู้พื้นบ้านที่ผ่านการเรียนรู้สั่งสม และถ่ายทอดต่อไปยังคนรุ่นหลังของชาวมอแกนนั้น อาจไม่มีมอแกนในรุ่นต่อๆมาที่จะได้เรียนรู้ และได้มีการถ่ายทอดสู่มอแกนรุ่นต่อไปอีก

จากที่ได้กล่าวมาในตอนต้นที่ว่า กระแสความเจริญ ระบบบริโภคนิยม วัตถุนิยม ความทันสมัยเป็นสิ่งที่ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกินไป จนไม่สามารถปรับตัว ดำรงชีพได้อย่างเหมือนในอดีตที่ผ่านมา จากสาเหตุดังกล่าว ชาวบ้านในทุกแห่งหนที่ได้ใช้สติปัญญาของตนสั่งสมความรู้ ประสบการณ์ การแก้ปัญหาเพื่อการดำรงชีวิตมาโดยตลอด สร้างขึ้นเป็นระบบความรู้พื้นบ้านและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตลอดมา ด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยความเชื่อจากบรรพบุรุษ ความเชื่อถือผีต่าง ๆ เป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดเรียนรู้สืบต่อกันมา ในกรณีของชาวมอแกนนั้น หลายฝ่ายได้มองเห็นถึงสิ่งที่มีคุณค่าที่จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้ คือ รูปแบบวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม บทเพลง พิธีกรรมตลอดจนความรู้พื้นบ้านของพวกเขา ซึ่งนับวันจะเริ่มค่อยๆ สูญหายไปทีละน้อย โดยเฉพาะในส่วนของความรู้พื้นบ้านนั้น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านทางเลือกตั้งถิ่นฐาน สภาพบ้านเรือน การหาปลา หาดอาหาร การเดินเรือ การต่อเรือ รวมทั้งการถ่ายทอดด้านสมุนไพร ศิลปะ หัตถกรรมของมอแกน เพราะความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นคุณค่าที่คนจากวัฒนธรรมอื่นอยากมาเรียนรู้ ศึกษา สัมผัสและทำความรู้จัก รวมทั้งอนุรักษ์ไว้ซึ่งแหล่งความรู้พื้นบ้านที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับธรรมชาติที่ผ่านการเรียนรู้ ปรับปรุง และสั่งสมมาเป็นเวลายาวนานของกลุ่มชาวมอแกน

อย่างไรก็ตามความรู้พื้นบ้าน แม้ว่าจะเป็นองค์ความรู้ที่มีค่ามหาศาลที่มีอยู่ทั่วไปในทุกๆ ชุมชนก็ตาม แต่หากเมื่อถูกละเลยขาดการยอมรับ ขาดการสืบทอด ในที่สุดก็จะขาดสายไขแห่งการเชื่อมโยงระหว่างเก่ากับใหม่ ระหว่างอดีตกับปัจจุบันอย่างน่าเสียดาย ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวมอแกนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทุกวันนี้พวกเขาไม่มีอิสระที่จะร่อนเร่อีกต่อไปแล้ว จึงจำเป็นต้องหาแนวทางดำเนินการต่างๆ เพื่อรวบรวม และประมวลความรู้พื้นบ้านของชาวมอแกนเอาไว้ เพื่อเป็นการให้คุณค่า ยกย่องให้มีการสืบทอดต่อไป

ดังนั้นด้วยความสำคัญของปัญหาเหล่านี้จึงทำให้ผู้วิจัย ต้องการที่จะทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง “โลกของชาวมอแกน” โดยมองผ่านความรู้พื้นบ้านทางนิเวศ ที่ในทุกวันนี้วิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของชาวมอแกนก็ยังคงผูกพันกับท้องทะเลและธรรมชาติรอบตัวของพวกเขา ทั้งนี้เพื่อต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าในความคิดที่ผ่านมาจากความรู้พื้นบ้านของชาวมอแกน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัย จะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในระบบคิด ระบบคุณค่าของชุมชนภายในบริบทของชาวมอแกนเอง เพื่อนำเสนอให้เห็นถึง “โลก” ของชาวมอแกน โดยมองจากความรู้พื้นบ้านทางนิเวศ ทั้งนี้เพื่อความคงอยู่ของความรู้และความเข้าใจในโลก ธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างชาวมอแกนและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติรอบตัวของพวกเขา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ค้นคว้า และประมวลความรู้พื้นบ้านทางนิเวศทางทะเลของชาวมอแกน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของความรู้พื้นบ้าน
2. เพื่อศึกษากระบวนการใช้และสืบทอดความรู้ในการทำมาหากินและดำรงชีวิตประจำวัน
3. เพื่อนำเสนอให้เห็นถึง “โลก” ของชาวมอแกน โดยมองจากความรู้พื้นบ้านทางนิเวศทางทะเล รวมถึงการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ระบบความรู้พื้นบ้าน เปรียบเสมือน ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การตีความและความหมายที่พัฒนาขึ้นและคงอยู่ในสังคมที่มีประวัติความเป็นมาของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ความรู้และวิธีการเรียนรู้ รวมถึงการสืบทอดความรู้ที่ไม่เหมือนใครเหล่านี้ต่อไปสู่คนในรุ่นต่อไป เสมือนเป็นรากฐานของการตัดสินใจ สำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาของคนในแต่ละพื้นที่ สำหรับคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ความรู้พื้นบ้านจากการดำรงชีวิตประจำวันเปรียบเป็นระบบความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งของทรัพยากรที่มีความจำเป็นในวิถีชีวิต ซึ่งเรานั้นไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งรวมของความรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิต แหล่งทรัพยากรหรือแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของท้องถิ่น

การศึกษาในครั้งนี้มีสมมติฐานที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ความรู้พื้นบ้านทางนิเวศของชาวมอแกน โดยเฉพาะเรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล มีความสอดคล้องกับเงื่อนไขของสภาวะแวดล้อมเพื่อการยังชีพ ทั้งนี้ เพราะระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมรอบตัว เปรียบได้เสมือนเป็นแหล่งทำมาหากินและที่พักอาศัยของพวกเขา

2. ภาพของโลก ธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างชาวมอแกนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบตัวของพวกเขานั้น ถ่ายทอดผ่านทางความรู้พื้นบ้าน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล รวมทั้งวิถีชีวิตตลอดจนการทำมาหากินที่แสดงให้เห็นถึงการที่ชาวมอแกนเหล่านั้นมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชี่ยวชาญในสภาพแวดล้อมภายในบริบทของระบบนิเวศของพวกเขา การวิจัยในลักษณะนี้อาจนำไปสู่การค้นพบความรู้พื้นบ้านที่สำคัญ เกี่ยวกับระบบนิเวศและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอื่นๆ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาชาวมอแกน(Moken)ที่มีถิ่นพำนักอยู่ในเขตพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ปัจจุบันมีประชากรชาวมอแกนอาศัยอยู่รวมกันทั้งสิ้นราว 38 หลังคาเรือน โดยแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านมอแกนอ่าวบอนเล็ก ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะสุรินทร์ใต้ จำนวนราว 19 หลังคาเรือน และหมู่บ้านมอแกนอ่าวไทรเอน ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะสุรินทร์เหนือ จำนวนราว 19 หลังคาเรือน รวมประชากรชาวมอแกนทั้ง 2 หมู่บ้านราว 138 คน

การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ รวบรวม และสรุปให้เห็นถึงภาพรวมของความรู้พื้นบ้านทางนิเวศ โดยเฉพาะเรื่องทางทะเล รวมทั้งสังคมและวัฒนธรรมของชาวมอแกน หมู่เกาะสุรินทร์ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา โดยมองผ่านวิถีชีวิต การทำมาหากินของชาวมอแกน

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ประเพณี และภาษาพูดเดียวกัน (อมรา พงศาพิชญ์ 2541 : 156)

มอแกน หมายถึง กลุ่มชนที่ใช้ชีวิตหากินอยู่กับทะเล โดยอาศัยอยู่ตามหมู่เกาะฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ เกาะพระทอง จังหวัดพังงา เกาะเหลา เกาะพยาม จังหวัดระนอง และหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต

วิถีเร่ร่อนทางทะเล หมายถึง การเดินทางอพยพเคลื่อนย้ายทางทะเล โดยอาศัยเรือเป็นพาหนะ เพื่อจุดประสงค์ในเปลี่ยนพื้นที่การทำมาหากิน หรือเปลี่ยนสถานที่สำหรับการพักอาศัย ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ อาทิ การค้าขายแลกเปลี่ยน และอิทธิพลของลมมรสุมและลมประจำถิ่น เป็นต้น (นฤมล อรุโณทัย 2546 : 118)

ความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับทะเลและชายฝั่ง หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีพัฒนาการสืบสานกันมา

1.6 ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้าเอกสาร หาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความ และรายงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ ก่อนและหลังการเดินทางลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล เป็นระยะเวลารวม 5 เดือน

ส่วนในเรื่องของระยะเวลาการศึกษาวิจัยในพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เข้ามาอยู่อาศัยร่วมกับชาวมอแกนหมู่บ้านมอแกน บริเวณอ่าวบอน เกาะสุรินทร์ใต้ เป็นการเก็บข้อมูลในระหว่างช่วงเดือน พฤษภาคม ถึงตุลาคม 2545 และช่วงเดือนมีนาคม ถึงเมษายน 2546 รวมระยะเวลาในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามในหมู่บ้านมอแกนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์เป็นเวลาทั้งหมดรวม 7 เดือน ดังนั้นระยะเวลาในการศึกษาวิจัยทั้งหมดของผู้วิจัยคือ ใช้ระยะเวลารวม 1 ปี

1.7 ข้อยกเว้นของการวิจัย

ชุมชนชาวมอแกนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ มีจำนวน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านอ่าวไทรเอน ตั้งอยู่ในบริเวณอ่าวไทรเอนของเกาะสุรินทร์เหนือ ส่วนอีกหมู่บ้านหนึ่งคือ หมู่บ้านมอแกนอ่าวบอน ตั้งอยู่ในบริเวณอ่าวบอนเล็ก บนเกาะสุรินทร์ใต้

ผู้วิจัยเลือกลงพื้นที่เก็บข้อมูลในหมู่บ้านหลัก คือ หมู่บ้านมอแกนอ่าวบอน เนื่องจากปัจจัยหลัก 3 ประการคือ

1) ชาวมอแกนช่วยกันสร้างบ้านไว้ให้ผู้วิจัย ในบริเวณของหมู่บ้านอ่าวบอน สำหรับใช้เป็นที่พักอาศัยและเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ รวมถึงอาหารแห้งที่นำไปจากฝั่ง เพื่อเป็นใช้เสียบึงดำรงชีพ

2) ในปี 2545 ที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล หมู่บ้านอ่าวบอนมีเรือหัวโทงเหลือเพียง 2 ลำเท่านั้น และอยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์หรือพร้อมใช้งาน มอแกนอ่าวบอนใช้เรือหัวโทงเพียงครั้งละหนึ่งลำเท่านั้น ส่วนอีกลำนำไปจอดหลบลมอยู่ที่อ่าวบอนใหญ่ ต่อมาเมื่อเรือลำแรกเริ่มอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมใช้งาน เนื่องจากชันอุคยาเรือเริ่มหมดสภาพ ทำให้มีน้ำซึมเข้าทางรอยชั้นข้างเรืออย่างมาก จำเป็นต้องเข็นเรือขึ้นฝั่ง เพื่อทำการซ่อมแซมต่อไป ดังนั้นมอแกนต้องนำเรือลำที่สองลงน้ำ เมื่อเรือลำแรกอยู่บนหาดเพื่อรอการซ่อมแซม เพื่อใช้สำหรับการทำมาหากินตามวิถีชีวิตประจำวันของพวกเขา ดังนั้นชาวมอแกนหมู่บ้านอ่าวบอนจำเป็นต้องใช้เรือหัวโทงสลับกันไปสำหรับการใช้เดินทางเพียงลำเดียวเท่านั้นในช่วงของฤดูกลมมรสุมปี 2545 จากปัจจัยข้อนี้ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสเดินทางไปยังหมู่บ้านมอแกนอ่าว ไทรเอนเพียงไม่กี่ครั้งตลอดฤดูกลมมรสุม

3) ในช่วงที่ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลในช่วงแรกเป็นฤดูของลมมรสุมในทะเลฝั่งอันดามัน ทำให้การเดินทางระหว่างหมู่บ้านมอแกนอ่าวบอนและอ่าว ไทรเอน บางช่วงเวลาเป็นไปด้วยความยากลำบาก หรือไม่สามารถเดินทางได้ เนื่องจากในบริเวณหัวแหลมเข้าอ่าว ไทรเอน เป็นจุดที่มีคลื่นลูกใหญ่ลมแรงในช่วงของฤดูกาลนี้

4) หมู่บ้านมอแกนอ่าวบอน ตั้งอยู่ห่างจากที่ตั้งสำนักงานอุทยานฯ โดยใช้เวลานั่งเรือเพียง 5 นาที ในขณะที่หมู่บ้านมอแกน ไทรเอนนั้น ตั้งอยู่ห่างจากที่ตั้งสำนักงานอุทยานฯ โดยใช้เวลานั่งเรือประมาณ 30 นาที เพราะการติดต่อสื่อสารกับพื้นที่ภายนอกทั้งจาก โทรศัพท์ จดหมายนั้นจะมีศูนย์กลางอยู่ที่ทำการอุทยานฯ ทั้งหมด

1.8 วิธีการเก็บข้อมูล

1. การศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการศึกษาโดยค้นคว้าหาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความ และรายงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ รวมทั้งข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงเพลง และรายการสารคดีที่เกี่ยวข้องกับชาวมอแกน

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork)

ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้พื้นบ้านของชาวมอแกน โดยมองผ่านวิถีชีวิตของพวกเขา โดยเข้าไปอาศัยในหมู่บ้านชาวมอแกน ที่มีถิ่นพำนักอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ เป็นระยะเวลาประมาณ 7 เดือน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านชาติพันธุ์วรรณา และศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวมอแกน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview)

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา คือ

1. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation)

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาเป็นหลัก คือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลของกลุ่มชาวมอแกนในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับชาวมอแกน โดยมีการทำบันทึกการเก็บข้อมูลในด้านปริมาณอาหารและทรัพยากรที่มอแกนใช้ในการทำมาหากินและการดำรงชีวิต การทำแผนที่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชาวมอแกน ในขณะเดียวกันก็ใช้วิธีการสังเกตแบบแผนตลอดจนพฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ของชาวมอแกน รวมทั้งการเก็บข้อมูลการสร้างเรือกำบังมอแกน เพื่อรักษาความคงอยู่ของความรู้พื้นบ้านแต่เดิมในการสร้างเรือของคนรุ่นผู้ใหญ่ ถ่ายทอดสู่ มอแกนในรุ่นต่อ ๆ มา

2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Informal Interview and In-depth Interview)

ใช้การเข้าไปมีส่วนร่วมสังเกตวิถีชีวิตประจำวัน และการดำรงชีวิตของชาวมอแกน โดยใช้การพูดคุยและสังเกตการณ์ขณะเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อความสัมพันธ์ของผู้วิจัยกับกลุ่มชาวมอแกนเริ่มมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น จากการใช้เวลาในการลงพื้นที่หลายๆ ครั้ง ผู้วิจัยเลือกใช้การพูดคุยและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับชาวมอแกน เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านภาพรวมของวิถีการดำรงชีวิตของมอแกนบนหมู่เกาะสุรินทร์

3. การวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอ “โลก” ของชาวมอแกน ซึ่งมองผ่านความรู้พื้นบ้านทางนิเวศทางทะเล เพื่อความเข้าใจในวิถีชีวิตของพวกเขา

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ก่อให้เกิดความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมของชาวมอแกน
2. ทำให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบ ระบบ และแบบแผนของความรู้พื้นบ้านของชาวมอแกน ซึ่งได้ถ่ายทอดออกมาให้เห็นจากแบบแผนการดำรงชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของพวกเขา
3. เป็นการบันทึกข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณา และการดำรงวิถีชีวิตของชาวมอแกน ในช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม
4. เป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อทำความเข้าใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวมอแกน ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวมอแกน